

Тетяна Кадильникова
старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи,
доктор технічних наук, професор

Олена Проценко
науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Загальновідомо, що рівень економічного і соціального прогресу нашої цивілізації все більшою мірою буде залежати від нових наукових знань і технологій. Сталий розвиток цивілізації забезпечується за рахунок збільшення кількості висококласних фахівців, здатних отримувати професійні знання, розробляти й оцінювати нові технології в різних галузях суспільного виробництва. Звідси і особливі вимоги до підростаючого покоління, яке включається в суспільне виробництво.

Висока загальна культура і глибокі спеціальні знання досягаються лише в процесі тривалого і коштовного навчання. Зі збільшенням кількості фахівців зростають витрати на їх освіту, а отже, зростає соціальна цінність кожного з них. Ці установки породжують, в свою чергу, ряд наслідків, істотно змінюють орієнтацію і соціальну структуру суспільства. Прецизійність неможлива без найсуворішої технологічної дисципліни, яка досягається гармонійним поєднанням майстерності і почуття особистої відповідальності за якість продукту, що виробляється.

Масова майстерність, в свою чергу, неможлива без висококваліфікованого і дисциплінованого персоналу. Це в однаковій мірі стосується і вчених, і інженерів, і працівників. Інтелект, освіченість і дисциплінованість основної маси активного населення - основні складові інформаційного суспільства.

Сучасна лінгвістика має в своєму розпорядженні незаперечні дані про специфіку мислення різних соціальних груп, класів, станів, професійних груп і т.д. Гендерні дослідження останнього десятиліття звертаються до вивчення особливостей мислення жінок, зайнятих науковою і викладацькою діяльністю. Стає все більш зрозумілим, що ефективність їх наукового мислення визначається багато в чому ефективністю мовних засобів. Якщо не брати до уваги іронічну оцінку «жіночої логіки», то цілком ймовірно, що жіноче мислення задає новий ракурс гендерних досліджень. Представляється доречним звернути увагу на дуже важливу, але поки що переважно залишену в тіні наступну установку: кожна велика наукове відкриття не тільки і не стільки розширює обсяг сукупного знання, а й вносить суттєві зміни і в характер всієї науки, і в трансформацію наукових досліджень.

Рух фемінізму започаткував процес боротьби за здобуття політичних і громадських прав жінок. Своєрідним підсумком цього руху стало виборче право, що зрівняло політичний і соціальний статус людей. Для цього треба було майже сторіччя, але гендерний паритет так і не було досягнуто. Необхідною умовою його повинно було стати забезпечення рівних можливостей участі в політичному, культурному і науковій сферах життєдіяльності. Гендерна рівність означає, що чоловікам і жінкам повинні бути забезпечені однакові умови для реалізації своїх життєвих установок: в побуті, в сім'ї, в громадській діяльності, в науці і т.д. Включення жіночого фактора у виробництво наукового знання претендує на виняткову об'єктивність, на необхідність включати в свій зміст якісь риси людської індивідуальності. Гендерні відмінності, будучи фундаментальними характеристиками людського роду, можуть цілком позначатися на результатах пізнавального процесу.

Одна з авторитетних дослідниць феміністичної епістемології Л. Коуд, заперечуючи концепцію вродженої спеціалізації півкуль головного мозку, переконана в тому, що біологія самого мозку формується середовищем індивіда і його життєвим досвідом. Опираючись на її ствердження, в теперішній час сформувався самостійний блок гендерних досліджень, в якому використовуються напрацювання різних наукових дисциплін.

З виділенням гендерних досліджень в самостійну галузь знань розкриваються доти

невідомі резерви всього соціуму, які при вмілому їх використанні можуть істотно впливати на вектори і темпи соціальних перетворень. Реальним базисом гендерної теорії стає положення про те, що майже всі відмінності між статями, які традиційно вважалися природними, мають під собою не біологічні, а соціальні підстави.

Наукова праця в наші дні є чітке виділення пізнавальних операцій на основі кооперації індивідів в рамках єдиного процесу. Тільки в результаті сукупного участі багатьох людей з'являється закінчений продукт – знання.

При цьому, наука як репрезентувала, так і продовжує репрезентувати інтелектуальну творчість людства. Жінка в професійній діяльності не менше, ніж чоловік, здатна до творчості, що в поєднанні з освіченістю і професіоналізмом підвищує ступінь її затребуваності на ринку праці. На цьому ринку починає особливо цінуватися інтелект і освіту, іншими словами, масштаб змін зачіпає всі області знання і всі сфери соціальної реальності. Кризові явища в сучасному суспільстві несподіваним чином стимулюють збільшення відносного і абсолютного числа жінок в науково-освітній сфері. Складна соціально-економічна ситуація, в якій опинилася наука, відсутність послідовної цілеспрямованої політики з підтримки наукових досліджень, падіння престижу вченого і викладача вищої школи (перш за все внаслідок фінансових причин) викликають відтік «вчених мужів» (чоловіки апіорі більш мобільні) в високооплачувані сфери діяльності.

На цьому тлі жінки демонструють відносно невисокий рівень територіальної та професійної мобільності, задовольняючись мінімальною зарплатою на звичному місці і посадю. Є всі підстави припускати, що в зв'язку з мізерним фінансуванням наукових досліджень тенденція до фемінізації науки буде посилюватися.

Правда, непродумана кадрова політика держави сприяє перевиробництва висококваліфікованих кадрів, які залишаються незатребуваними в умовах існуючої екстенсивної економіки і бюрократичної системи управління. Це істотно ускладнює працевлаштування жінок, збільшує безробіття та знижує їх соціальний статус.

Високий соціальний статус жінок, наприклад, в Скандинавських країнах, країнах Бенілюксу, Австралії, забезпечує високий рівень їх матеріального та соціокультурного розвитку. Саме в цих країнах гендерна рівність і постійно зростаюче розширення прав жінок зведені в ранг цілеспрямованої державної політики.

Адже вже зараз жіночий науковий потенціал зосереджений в основному в державних наукових установах. Традиційно жіночої сферою докладання праці залишаються освіта, наука і охорону здоров'я, тобто ті галузі, в яких останнім часом спостерігається різке скорочення робочих місць. Осмислення нового статусу жінки-вченого, жінки - викладача вузу вже має місце в ряді наукових дисциплін: в соціології, в лінгвістиці, в психології, в педагогіці, в юриспруденції.

Інтенсивний розвиток науки нашого часу, як загальноновизнано, неможливо без підвищення соціального статусу жінки вченого. Інтелектуальний і соціальний потенціал жінок вже зараз формує цілі пласти знань, які виражають бачення світу через призму специфічного жіночого підходу.

І ми впевнені, що світ від цього тільки виграє.

Марія Чеховська

завідувач кафедри національної безпеки,
доктор економічних наук, професор

Олена Лісовська

доцент кафедри національної безпеки
Національної академії
Служби безпеки України,
кандидат економічних наук, доцент

РІВНІ ПРАВА ТА МОЖЛИВОСТІ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА ПРАЦІ

Створення національної гендерно-орієнтованої законодавчої бази для забезпечення охорони здоров'я та безпечних умов праці для жінок в Україні здійснюється відповідно до основоположних документів, які формують міжнародну політику гендерної рівності, зокре-